

תלמוד

קטע שלא נלמד

הוראות

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד	–	100 נקודות
סך הכול	–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

למדו היטב את המשנה ואת סוגיית הגמרא שבנספח. היעזרו בפירוש רש"י.
 הסוגיה עוסקת בתובע שהוציא שטר חוב שבו נכתב שהנתבע לווה ממנו כסף, ובתגובה על כך הוציא הנתבע שטר חוב מאוחר יותר שבו נכתב שהנתבע לווה ממנו כסף. הדיון הוא בנוגע לגביית שני החובות.
הערה: יש שלושה סוגי קרקעות – עידית (המשובחת ביותר), בינונית, זיבורית (הגרועה ביותר). חכמים תיקנו שכאשר המלווה בא לגבות את חובו מנכסי הלווה, הוא גובה מן הבינונית.

ביאור מילים: יזיף – לווה, ללוות

ענו על כל השאלות 1–11.

1. "מתני' שניים שהוציאו... גמ' אתמר... וזה עומד בשלו".
 א. על פי דברי אדמון במשנה, מי אינו צריך לשלם, ומדוע? (6 נקודות)
 ב. "אתמר שניים שהוציאו שטר חוב זה על זה..."
 בנוגע לאיזו דעה במשנה נחלקו רב נחמן ורב ששת – בנוגע לדעת אדמון או בנוגע לדעת חכמים? נמקו את תשובתכם. (4 נקודות)
2. "דכולי עלמא... כי פליגי... רב נחמן סבר... ושקיל זיבורית".
 א. "דהוה גביה עידית" – אצל מי נחשבת הקרקע לעידית? הסבירו את תשובתכם. (5 נקודות)
 ב. "ואתא ההוא ושקיל זיבורית" – על מי מדובר, ומדוע הוא גובה את הזיבורית? (5 נקודות)
3. "ורב ששת אמר... בינונית דנפשיה קשקיל".
 הסבירו את דעת רב ששת. בתשובתכם כתבו, על פי רב ששת, מהו הדין ומהו הטעם לדין. (5 נקודות)
4. "ולרב נחמן מאי חזית... לא צריכא דקדים תבעיה".
 א. הסבירו את קושיית הגמרא על רב נחמן. (5 נקודות)
 ב. הסבירו את תירוץ הגמרא לקושיה זו. (5 נקודות)

5. "סוף סוף כי אתו למגבי בהדי הדדי קאתו אלא לא צריכא... בשל כל אדם הן שמין".

על התירוץ "לא צריכא דקדים תבעיה" שהוזכר בשאלה 4, הקשתה הגמרא קושיה. בעקבות קושיה זו העמידה הגמרא את מחלוקת רב נחמן ורב ששת במקרה שלתובע האחד יש עידית ובינונית ולתובע האחר יש זיבורית.

א. על פי רב נחמן, מה יגבה כל אחד מן התובעים, ומדוע? בתשובתכם התייחסו לשאלה אם יש הבדל מי מן התובעים יגבה תחילה. (6 נקודות)

ב. דברי ה"שיטה מקובצת" שלפניכם נוגעים לדברי רב ששת. עיינו בהם, וענו על השאלה שאחריהם.

"אית לן להדורי לקיים גבייה כדינה, והלכך אנו מגבין תחילה לבעל הזיבורית הבינונית, דהיינו הגבייה כדינא

של כל בעל חוב, ומעתה הוויא ליה אפוכי מטרטא" (שיטה מקובצת, כתובות קי, ע"א).

על פי רב ששת, מדוע בית הדין גובה תחילה מבעל העידית והבינונית ולא מבעל הזיבורית? (6 נקודות)

6. סיכום ביניים:

העתיקו למחברתכם את הטבלה, וכתבו בכל משבצת אחד מן הדינים האלה: "שניהם גובים" אַן "שניהם לא גובים". (6 נקודות)

	לאחד יש זיבורית ולאחר יש זיבורית	לאחד יש בינונית ולאחר יש זיבורית	לאחד יש עידית ובינונית ולאחר יש זיבורית
רב נחמן	1.	3.	5.
רב ששת	2.	4.	6.

7. "תנן וחכ"א זה גובה וזה גובה".

הסבירו את קושיית הגמרא על רב ששת. (5 נקודות)

8. "תרגמה רב נחמן אליבא דרב ששת... ומ"ט דאדמון".

א. "ה"ד אילימא ראשון לעשר... הא לא מטא זמניה".

הסבירו את האוקימתא של הגמרא, וכתבו מדוע היא נדחתה. (6 נקודות)

ב. "אלא ראשון לחמש... הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון".

הסבירו את האוקימתא של הגמרא, וכתבו מדוע היא נדחתה. (6 נקודות)

9. א. "לא צריכא... לא עביד איניש דיזיף ליומיה".
הסבירו את התירוץ לקושיה על רב ששת. בתשובתכם פרטו מי סובר "עביד איניש דיזיף ליומיה" ומי סובר "לא עביד איניש דיזיף ליומיה". (6 נקודות)
- ב. עיינו בדברי "תוספות הרא"ש" שלפניכם, וענו על השאלה שאחריהם.
"עביד איניש דיזיף ליומיה. ולפי זה לא בעי לאוקמי שני לעשר אלא אפילו בסתם נמי, דסתם הלוואה שלוש יום, וליכא אפוכי מטרותא דזה יפרע למחר וזה לאחר שלוש יום" (תוספות הרא"ש, כתובות קי, ע"א).
הסבירו בלשונכם את דברי "תוספות הרא"ש". בתשובתכם התייחסו למילים המודגשות בקו. (6 נקודות)
10. "רמי בר חמא אמר... וזה ראוי לגבות ואין לו".
א. רמי בר חמא מתיר את הקושיה של הגמרא על רב ששת בדרך אחרת. הסבירו את תירוצו. (5 נקודות)
ב. "זה גובה וזה ראוי לגבות ואין לו" – מיהו הגובה, ומיהו הראוי לגבות ואין לו? (5 נקודות)
11. "אמר רבא שתי תשובות בדבר... קשיא".
הסבירו את שתי הקושיות של רבא על התירוץ של הגמרא לדברי רמי בר חמא. (8 נקודות)

בהצלחה!

שני דייני פרק שלשה עשר כתובות

רש"י

בתנ"י שנים שהוליו שטר חוב זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן שטר שהוליו ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: **אדמון** אומר. יכול שמעון לומר לראובן: אילו חייב הייתי לך. כדברי שטרך כיצד אתה לזה ממני אחרי כן היה לך לתבוע את חובך ממני: זה גובה וזה גובה. אפילו החוב שזה אין אומרים יעבד זה מלוה של חברו כשציל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו: **גמ'** הפוכי מטרתא למה לי. הנושא שני מרסופין של עור ומשאן שזה מה יתרון לו להפוך של ימין לשמאל ושל שמאל לימין: **כשלו הן שמין**. מה שאמרו חכמים בעל חוב צדינות בקרקעות הלוה שמין שאם יש ללוה שדה שהיא צינות לכל אדם ואכלו היא עידית ששאר שדותיו גרועות הימנה אין ב"ח גובה הימנה: ור"ב **ששם סבר בשל כל אדם הן שמין**. וסוף סוף כי הדבר אתי האי למיגבי צינות שהיתה שלו שקיל: ולר"ב **נחמן**. נהי נמי דכשלו הן שמין מאי חזית כו': **סוף סוף כי אסו למיגבי כהדי הדדי אסו**. שהרי שניהן הוליו שטרותיהן צדיק דין: **מר סבר בשלו הן שמין**. ולא הפוכי מטרתא הוא דממה נפשך איכא רווחא לצעל וזבורית דאי חזריה קדים ברישא וגבי איכא גביה עידית וצינות וזיבורית ומגבי להאי צינות ואי איכו קדים וגבי צינות הויא גביה עידית ומגבי לחזריה וזבורית: **ומר סבר בשל עולם הן שמין**. וכיון דבהדדי אתו למיגבי יהיב בית דין צינות לצעל וזבורית ברישא והדר גבי לה מיניה הלכך הפוכי מטרתא הוא: **סנן זה גובה וזה גובה**. נהי נמי דאית להו לרבנן ששניהם השטרות כשרים יעמוד זה בשלו וזה בשלו אלמא ש"מ בשלו הן שמין ולא הפוכי הוא: **כגון שלוח זה לעשר**.

שלא יוכל הנושה לתבוע עד עשר שנים דאיכא רווחא דהמתנה: **אילימא ראשון לעשר**. ושני בל אכלו לסוף שנה ולוה לחמש: **כהא לימא אדמון כו'** הא לא מטא זמניה. ונח היה לו לזה שהלוהו ויתבענו לסוף חמש ועדיין יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר משיא פורע לו בחובו: **אי דמטא זמניה**. אם שלמו חמשת השנים כשצא המלוה ללוות מן הלוה: **מ"ע דרבנן**. דמכשרי שטריו של מלוה ראשון הרי הגיע זמנו והיה לו לתבועו ולא ללוות דעבד לזה לאיש מלוה: **לא צריכא דאסא**. לגביה ולוה הימנו ציומא דמשלם חמש: **ביסמי עסקינן**. שמת אחד מהן והיתומים באים ותובעים ואין להם קרקע שיהא שכנגד גובה שטריו מהן דלא משעבדי מטלטלי דיתמי לצעל חוב:

מתנ"י

שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לזה ממני: **וחכ"א** זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו: **גמ'** אחר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אומר זה גובה וזה גובה רב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו ידכולי

עלמא עידית ועידית ובינונית וזיבורית וזיבורית ודאי הפוכי מטרתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד בינונית ולחד זיבורית רב נחמן סבר ה"ז גובה וזה גובה קסבר בשלו הן שמין אתי בעל זיבורית וגבי ליה לבינונית דהוה גביה עידית ואתא ההוא ושקיל זיבורית ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי קסבר בשל כל אדם הן שמין סוף סוף כי אתי ההוא בינונית דנפשיה קשקיל ולרב נחמן מאי חזית דאית בעל זיבורית ברישא לית בעל בינונית ברישא וליגבי זיבורית וליהדר וליגבי ניהליה לא צריכא דקדים תבעיה סוף סוף כי אתו למגבי בהדי הדדי קאתו אלא לא צריכא דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית מר סבר בשלו הן שמין ומר סבר בשל כל אדם הן שמין תנן וחכ"א זה גובה וזה גובה ה"ז תרגמה רב נחמן אליבא דרב ששת יכגון שלוח זה לעשר וזה לחמש ה"ד אילימא ראשון לעשר ושני לחמש בהא לימא אדמון אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לזה ממני הא לא מטא זמניה אלא ראשון לחמש ושני לעשר ה"ד אי דמטא זמניה מ"ט דרבנן ואי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון לא צריכא דאתא בההוא יומא דמשלם חמש מר סבר יעביד איניש דיוף ליומיה ומ"ס לא עביד איניש דיוף ליומיה רמי בר חמא אמר הכא ביתמי עסקינן דיתמי מיגבא גבי אגבוי לא מגבינן מינייהו והא זה גובה וזה גובה קתני זה גובה וזה ראוי לגבות ואין לו אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דזה גובה וזה גובה קתני ועוד לגבינהו ארעא ליתמי וליהדר וליגבינהו מינייהו כדבר נחמן ד"אמר ר"ג אמר רבה בר אבבה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותן מהן קשיא